

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи
та рекрутації

Ю. Загроник Ю. В.
Протокол № 6 від «19» лютого 2020 р.

№2719022020

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
підготовки бакалавра
спеціальності **013 Початкова освіта**
освітньої програми (спеціалізації) **Початкова освіта**

Луцьк – 2020

Програма навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта, за освітньою програмою Початкова освіта.

Розробник: Стасюк Л.П. – кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: Бартків О.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

протокол №8 від 16 січня 2020 р.

Завідувач кафедри: _____ (Кузава І.Б.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

Протокол № 5 від 20 січня 2020 р.

Голова науково-методичної комісії факультету педагогічної освіти та соціальної роботи _____ (Антонюк В.З.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № ____ від ____ . ____ . 20__ р.

Вступ.

Навчальна дисципліна „Основи інклюзивної освіти” належить до циклу навчальних дисциплін загальної підготовки освітнього ступеня: Бакалавр. Курс є провідним у системі педагогічної підготовки.

Навчальна дисципліна включає три модулі.

У межах першого модуля визначено два змістові модулі.

У першому змістовому модулі “Шляхи розвитку інклюзивної освіти в Україні” викладено питання, які є її теоретичною основою. Методологічні та законодавчо-нормативні засади інклюзивної освіти, міжнародне та українське законодавство й нормативно-правові акти в галузі спеціальної та інклюзивної освіти, основи модернізації спеціальної освіти та інші розкривають державну політику в справі інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку.

У другому змістовому модулі розкривається “Практика організації інклюзивної освіти”.

Головна спрямованість другого модуля (навчальний проект) полягає у формуванні творчого розуміння і розв’язання проблем університетської освіти.

Третій модуль передбачає здійснення контролю з кожного змістового модуля з метою з’ясування рівня засвоєння студентами змісту конкретного модуля.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Денна форма навчання	01 Освіта / Педагогіка	нормативна
Кількість годин/кредитів – 90/3	013 Початкова освіта	Рік підготовки: 3
		Семестр: 6
ІНДЗ: є	013 Початкова освіта	Лекції – 20 год.
		Практичні – 22 год.
	Магістр	Самостійна робота – 42 год.
		Консультації – 6 год
	Форма контролю: <u>екзамен</u>	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Мета вивчення курсу – засвоєння філософських, нормативно-правових та організаційних основ інклюзивної освіти.

Завдання вивчення курсу: систематизація знань студентів щодо основних положень інклюзивної освіти; формування у студентів уявлень про побудову стратегій взаємодії з батьками вихованців та спеціалістами; формування уявлень щодо професійно важливих властивостей особистості педагога.

Знання й уміння студента після опанування курсу:

Працюючи над вивченням курсу, студент має засвоїти такі **знання**:

- особливості спілкування з різними категоріями дітей з порушеннями психофізичного розвитку;

- принципи командної роботи;

- сутність та завдання корекційно-розвивальної роботи та основи диференційованого викладання.

та оволодіти **уміннями**:

- ефективно взаємодіяти з іншими педагогами, спеціалістами, батьками дітей з особливими освітніми потребами;
- створювати індивідуальні навчальні програми для дітей з особливостями психофізичного розвитку на основі діагностики їхніх потреб;
- здійснювати необхідні адаптації/модифікації курикулуму й методики викладання.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Соціально-особистісні:

- здатність вивчати об'єкти і процеси з точки зору соціоекономічних та культурно-історичних умов їх виникнення;
- здатність вибудовувати соціальну взаємодію на принципах толерантності;
- здатність до самовдосконалення та саморозвитку на основі рефлексії своєї діяльності;
- здатність розуміти та сприймати етичні норми поведінки відносно осіб з порушеннями психофізичного розвитку;
- розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя; загальнонаукових;
- володіння базовими уявленнями про основи філософії освіти, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості дитини з порушеннями психофізичного розвитку;
- здатність брати участь у професійних дискусіях та інтерактивних обговореннях, логічно аргументуючи власну точку зору;
- здатність використовувати інноваційні технології в практичній діяльності;

Інструментальні:

- володіння практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, мережевих технологій, баз даних і знань;
- володіння дослідницькими навичками щодо вивчення актуальних проблем розвитку інклюзивної освіти в сучасному світі; професійних:
- володіння уявлення про категорії осіб з порушеннями психофізичного розвитку, які є суб'єктами інклюзивної освіти, розуміння значення комплексного підходу у наданні корекційних освітніх послуг в інклюзивному середовищі;
- володіння сучасними уявленнями про зміст, принципи організації, особливості навчально-методичного забезпечення та механізми практичної роботи з особами, які мають порушення психофізичного розвитку, в загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивною формою навчання;
- володіння уявленнями про досвід інклюзивної освіти в Україні;
- здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді;
- здатність розуміти високу соціальну значущість професії, відповідально і якісно виконувати професійні завдання, дотримуючись принципів професійної етики;
- здатність брати участь у міждисциплінарній та міжвідомчій взаємодії спеціалістів у вирішенні професійних завдань у галузі психолого-педагогічної діяльності з метою розробки і впровадження індивідуальної програми розвитку дитини в освітньому закладі з інклюзивною формою навчання;

– здатність організувати міжособистісні контакти, спілкування дітей з порушеннями психофізичного розвитку та їх ровесників у процесі внутрішньої інтеграції, спільну діяльність дітей та дорослих, спільну та індивідуальну діяльність дітей відповідно до вікових норм їх розвитку;

– володіння сучасними технологіями проектування і організації наукового дослідження у своїй професійній діяльності на основі комплексного підходу до вирішення проблем професійної діяльності;

Спеціалізовано-професійні:

– здатність використовувати професійно-профільовані знання під час організації роботи мультидисциплінарної команди в освітньому закладі з інклюзивною формою навчання;

– здатність використовувати професійно-профільовані знання у процесі організації та виконання програм інклюзивного навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення;

– здатність організувати та здійснювати навчальну, корекційну, розвивальну та виховну роботу з особами, які мають порушення психофізичного розвитку з урахуванням структури порушення, вікових та індивідуальних особливостей осіб, вимог освітніх стандартів, програм навчання та виховання в умовах інклюзивної освіти;

– здатність застосовувати професійно-профільовані знання з освітнього менеджменту в управлінській діяльності навчального закладу з інклюзивним навчанням.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Конс.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Шляхи розвитку інклюзивної освіти в Україні.							
Тема 1. Методологічні та законодавчо-нормативні засади інклюзивної освіти.	11	2	4	-	1	4	
Тема 2. Основи модернізації спеціальної освіти.	13	4	2	-	1	6	
Разом за змістовим модулем 1	24	6	6	-	2	10	
Змістовий модуль 2. Практика організації інклюзивної освіти.							
Тема 3. Роль батьків у інклюзивному процесі.	15	2	4	-	1	8	
Тема 4. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання. Співробітництво та основні принципи командного підходу.	17	4	4	-	1	8	
Тема 5. Індивідуальне та стандартизоване оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими потребами.	17	4	4	-	1	8	

Тема 6. Диференційоване викладання – задоволення потреб усіх вихованців. Залучення дітей та батьків до диференційованого викладання.	17	4	4	-	1	8	
Разом за змістовим модулем 2	66	14	16		4	32	
Усього годин	90	20	22	-	6	42	

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема
1	Методологічні та законодавчо-нормативні засади інклюзивної освіти. 1) Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу. 2) Підготовка до практичного заняття.
2	Основи модернізації спеціальної освіти. 1) Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу. 2) Підготовка до практичного заняття.
3	Роль батьків у інклюзивному процесі. 1) Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу. 2) Підготовка до практичного заняття.
4	Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання. Співробітництво та основні принципи командного підходу. 1) Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу. 2) Підготовка до практичного заняття.
5	Індивідуальне та стандартизоване оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими потребами. 1) Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу. 2) Підготовка до практичного заняття.
6	Диференційоване викладання – задоволення потреб усіх вихованців. Залучення дітей та батьків до диференційованого викладання. 1) Самостійне опрацювання теоретичних основ матеріалу. 2) Підготовка до практичного заняття.

6. ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

1. На основі аналізу науково-методичної літератури, педагогічної преси підготувати реферати за нижче вказаною тематикою:

- "Важливість законодавства для впровадження інклюзивної освіти"
- "Сучасні тенденції розвитку інклюзивної освіти в Україні"
- "Міжособистісні стосунки учнів початкових класів (дітей дошкільного віку) в інклюзивному середовищі".
- "Характер та зміст взаємодії у процесі інклюзії".
- "Співпраця між педагогами та батьками у процесі інклюзії".
- "Залучення батьків до процесу інклюзивного навчання".
- "Роль педагогів (вихователів, соціальних педагогів) у процесі інклюзивного навчання".
- "Основні принципи командного підходу в інклюзивній освіті".
- "Соціальна модель порушень розвитку".
- "Медична модель порушень розвитку".
- "Інклюзивна освіта як наукова проблема".
- "Нормативно-правова база інклюзивної освіти: аналіз українського законодавства".

- "Нормативно-правова база інклюзивної освіти: аналіз міжнародного законодавства "
- "Характеристика зарубіжних науково-практичних підходів щодо інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку".
- "Роль інклюзивного середовища у формуванні особистості дітей із особливими освітніми потребами".
- "Особливості медико-психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку (учнів початкових класів), які потребують корекції психофізичного розвитку".
- "Специфіка моніторингу індивідуальних досягнень дітей дошкільного віку (учнів молодшого шкільного віку) з психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання "
- "Програмно-методичне забезпечення інклюзивної освіти в практиці роботи ДНЗ (початкової школи)".
- "Моделі реалізації інклюзивної освіти в умовах загальноосвітнього навчального закладу "

Обсяг реферату – 8-10 сторінок тексту комп'ютерного набору. Робота має складатись з таких основних частин: титульна сторінка (на ній вказати кафедру, тему, прізвище студента, ім'я, рік); зміст, висновки, список використаних джерел(не менше 15 найменувань).

2. Охарактеризуйте види діяльності вихователя (соціального педагога, вчителя початкових класів) в групі загальноосвітнього закладу (ДНЗ, початкова школа).

3. Дайте обґрунтування необхідності та можливості реалізації інклюзивної освіти підходу щодо виховання дошкільників (молодших школярів) із особливими освітніми потребами.

4. Складіть схему форм корекційної допомоги дошкільникам (молодшим школярам) із психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання.

5. Складіть модель інклюзивної освіти в Україні (на основі аналізу наукових джерел).

8. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен з курсу „Корекційної педагогіки” (1. Основи корекційної освіти (50 б); 2 Основи дефектології та логопедії (50 б))

Екзамен з курсу „Корекційної педагогіки” проводиться згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу» (п.IV.8.).

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль (мах = 20 балів)				Модульний контроль (мах = 30 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3				
Змістовий модуль 1		ІНДЗ	МКР №1	МКР №2			
Т 1	Т 2	3	15	15	50		
3	2						
Змістовий модуль 2							
Т 3	Т 4					Т 5	Т 6
3	3					3	3

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 – 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 – 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Не зараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л. С. Коллектив как фактор развития дефективного ребёнка [Текст] // Собрание сочинений. – Т. 5. – М., 1983.
2. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за ред. В.І. Бондаря, В. М. Синьова; [упоряд. В. М. Тімашова]. – К.: «МП Леся», 2011. – 528 с.
3. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам. Книга 3. / За ред. В.І.Бондаря, В.В.Засенка. – К.: Науковий світ, 2006. – 210 с.
4. Зайцев Д.В. Интегрированное образование детей с ограниченными возможностями // Социологические исследования. 2004. №7. С. 127-132.
- 5.Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеева О.О., Дятленко Н.М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В.І. – К.: Тов. «Видавничий дім «Плеяди». – 2011. – 100 с.
6. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. – К.: «Самміт-Книга». – 2009. – 272 с.
7. Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади. – К., 2007. – 458 с.
8. Колупаєва А., Найда Ю., Таранченко О., Єфімова С., Слободянюк Н., Луценко І., Будяк Л. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Л. Даниленко. – К., 2007. – 172 с.
9. Концепція розвитку інклюзивної освіти [Текст] // Соціальний педагог. - 2010. - № 4(квітень). - С. 3-6.

10. Пасторова А.Ю. Психологические и психофизиологические характеристики дошкольников с обычным развитием в группах интеграции [Текст] / А.Ю. Пасторова // Дефектология. – 2008. – № 6. – с. 78-84.

11. План заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року [Текст]: затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.12.09 р. // Інформ. зб. Міносвіти і науки України. - 2010. - № 1/2. - С. 41-46.

12. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу // Нормативні документи. Для завідуючих ДНЗ / Упорядник Чала Т.Т. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 528 с.

13. Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009/2012 роки [Текст] : наказ М-ва освіти і науки України 11.09.2009 р. // Інформ. зб. Міносвіти і науки України. - 2009. - № 30. - С. 3.

14. Пояснювальна записка до Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 рр. [Текст] : додаток до наказу М-ва освіти і науки України від 11.09.2009р. // Директор школи. - 2010. - № 1(січень). - С. 26-31.

15. Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України про освіту (щодо інтегрованого та інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах) [Текст] : проект // Соціальний педагог. - 2010. - № 8(серпень). - С. 6-20.

16. Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у ЗНЗ на 2009-2012 роки [Текст]: наказ М-ва освіти і науки України від 11.09.2009 р. // Управління освітою. - 2009. - № 22(листопад). - С. 28-31.

17. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні // Дефектологія. – № 2. – 2004. – с. 6-11.

18. Шипицына Л.М. Интеграция – ведущее направление специального образования в России на рубеже XXI века/Л.М.Шипицына//Инновации в российском образовании: специальное (коррекционное) образование 2000. – М.: Изд-во МГУП,2000. – С.12-17.

19. Ярская-Смирнова Е.Р., Лошакова И.И. Инклюзивное образование детей инвалидов // Социологические исследования. – 2003. – № 5. – С. 100-106.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Данилова Е.В. Инклюзивное образование как долгосрочная стратегия [Электронный ресурс] // Соцполитика – информ.-аналит. портал. – 2007. – URL: <http://socpolitika.ru/rus/conferences/3985/3986/3988/document4065.shtml> (20.09.10).

2. Инклюзивное образование в контексте современной социальной политики [Электронный ресурс] // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. - 2010. - № 1. – URL: <http://health.best-host.ru/inclusion/> (20.09.10).

3. Инклюзивное образование : проблемы совершенствования образовательной политики и системы : материалы Междунар. конф., 19-20 июня 2008 года / [редкол.: Г.А. Бордовский (пред.) и др.]. – СПб. : Изд-во РГПУ, 2008. - 215с.; То же [Электронный ресурс]. - URL:<http://socpolitika.ru/files/rus.pdf> (20.09.10).

4. Инклюзивное образование. Справка [Электронный ресурс] // РИА Новости : [сайт]. – 17.09.09. – URL:<http://rian.ru/> (20.09.10).

5. Интегрированное (инклюзивное) образование: генезис и проблемы внедрения [Электронный ресурс] // МГПУ: [сайт]. – М., 2007. – URL:<http://mgpu.ru/article.php?article=129> (20.09.10).

6. Корой Е.Ф. Особенности инклюзивного образования в республике Молдова [Электронный ресурс] // Минский городской методический портал. – Минск, 2009. – URL: <http://mp.minsk.edu.by/s> (20.09.10)

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти.
2. Становлення та розвиток спеціальної освіти й інклюзії в Україні.
3. Соціальна та медична моделі порушень у дітей.
4. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.
5. Інклюзія – стратегія міжнародного законодавства.
6. Українське законодавство та нормативно-правові акти в галузі спеціальної та інклюзивної освіти.
7. Саламанкська декларація.
8. Характеристика спеціальної освіти в Україні.
9. Спеціальні заклади як кадровий та навчально-методичний ресурс інклюзивної освіти.
10. Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей в Україні
11. Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей в розвинених країнах світу.
12. Основні напрями модернізації освітньої галузі.
13. Огляд сучасних українських досліджень у галузі освіти дітей з особливими потребами.
14. Огляд міжнародних досліджень у галузі освіти дітей з особливими потребами.
15. Роль батьків у інклюзивному процесі.
16. Партнерство між родиною і закладом дошкільної освіти як необхідна передумова успішної інклюзії.
17. Партнерство між родиною і школою як необхідна передумова успішної інклюзії.
18. Комунікація з батьками, налагодження стосунків.
19. Погляди батьків на освіту. Приклади справжньої та змістовної праці з батьками.
20. Допомога громадських організацій та соціальних служб сім'ям які виховують дітей з особливими освітніми потребами.
21. Корекційно-розвивальна робота та її значення при навчанні дитини з особливим потребами.
22. Співробітництво з колегами: вчителями, психологами, логопедами, адміністрацією навчального закладу, асистентами вчителів та ін.
23. Розуміння роботи та ролі інших фахівців, а також місця вчителя у динамічній системі.
24. Комунікація з іншими фахівцями та командний підхід до навчання дітей з особливими освітніми потребами.
25. Індивідуальне та стандартизоване оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими потребами.
26. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів.
27. Складання індивідуального навчального плану.
28. Модифікація та адаптація курикулуму.
29. Вертикальна й горизонтальна структура інклюзивної освіти.
30. Основні моделі корекції: загальна, типова, індивідуальна.